STANISŁAW KORENIK
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WYBRANE DYLEMATY WSPÓŁCZESNEJ POLITYKI REGIONALNEJ W REALIACH EUROPEJSKICH

Abstract: Chosen Dilemmas of Contemporary Regional Policy in the European Reality. The main aim of this article is performance the changes in the conceptions of the regional policy. One can noticed also, that regions stand before dilemmas which are the effect of setting phenomena of globalization and shaping of the knowledge based economy. These dilemmas concern mainly the decision about led workings, delimitation and acceptation the directions of development. The regional policy need to improve the functioning of its instruments and establish new guidelines concerning the evolution of the knowledge economy, globalization, and also the role of regional communities, with all endogenous resource.

Wraz z postępującą globalizacją, kształtowaniem się gospodarki opartej na wiedzy i rozwojem społeczeństwa informacyjnego pojawiają się nowe koncepcje zmierzające do wypracowania takich założeń polityki regionalnej, które mają dostosować ten element funkcjonowania gospodarki do nowych realiów. Te nowe realia funkcjonowania przejawiają się dominacją wertykalnych, elastycznych relacji społeczno-gospodarczych, towarzyszącej temu dematerializacji czynników produkcji z jednoczesnym wzrostem znaczenia jakościowych cech jednostek przestrzennych. Niektóry stwierdzają, że jest to początek piątej fali Kondratiewa, w której główną rolę będzie odgrywać informatyka i komunikacja[1]. W efekcie „tradycyjna" polityka regionalna zorientowana na niwelację barier rozwojowych w słabiej rozwiniętych regionach nie przynosi oczekiwanych efektów. Interwencja regionalna, aby być skuteczna musi coraz bardziej odchodzić od centralistycznych założeń na rzecz *multi-level governance.* Nowa gospodarka, której kształtowanie obserwujemy, coraz wyraźniej charakteryzuje się tendencją do polaryzacji poziomu rozwoju, tj. wzrostu nierówności, jak to stwierdza Castells daje się zauważyć „jednoczesny wzrost zarówno góry, jak i dołu skali

[1] Stryjakiewicz (2001), s. 40.

społecznej"[2]. Zjawiskiem postępującym w globalizującym się świecie jest delegimizacja państwa[3]. Wydaje się, że państwa przetrwają w jakiejś formie organizacyjnej, jednak kształtująca się sieć jako trzecia, obok rynku i hierarchii forma organizacyjna działalności gospodarczej, będzie pozbawiać ich suwerenności (przykładem może być UE). Sieci według Castellsa obejmując różne przejawy i dziedziny współczesnego życia, m.in. rynki lokalne i regionalne, społeczności, miasta, czy całe regiony łączą je między sobą przez technologie, pomijają jednocześnie inne miasta, regiony a nawet całe kraje, które nie przedstawiają określonej wartości w globalizującym się świecie ulegają wykluczeniu, Castells określa te obszary mianem „Czwartego Świata"[4].

Obecnie. tj. w pierwszych latach XXI w. w Europie polityka regionalna stała się bardzo popularna i jej przejawy odnajdujemy we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego. Takie duże znaczenie tej polityki wynika z miejsca, jakie zajmuje w procesie integracji Unii Europejskiej. Jednak jak na tak istotną dziedzinę życia, polityka regionalna ma dość krótki rodowód. Co prawda, prowadzenie przedsięwzięć społeczno-ekonomicznych uwzględniających uwarunkowania przestrzenne występowały już u zarania naszej cywilizacji, ponieważ, o czym często zapominali klasycy ekonomii, w swoich przedsięwzięciach człowiek zawsze uwzględniał zarówno klimat, ukształtowanie terenu czy też występowanie bogactw naturalnych, działania te jednak dotyczyły zazwyczaj konkretnych lokalizacji. Kompleksowe i programowe uwzględnianie warunków przestrzennych początki swoje datuje dopiero w latach 30. XX w. Wtedy to zaistniały pierwsze motywacje i przesłanki do wprowadzenia działań państwa związanych z polityką regionalną. W kolejnych latach pojawiały się coraz to nowe przesłanki przemawiające za stosowaniem w szerszym zakresie polityki regionalnej, obecnie do nich zalicza się przesłanki: społeczne, militarne, ekonomiczne i ostatnio ekologiczne[5] oraz oczywiście integracyjne, gdyż spójność terytorialną można osiągnąć tylko przez stosowanie polityki regionalnej. Przy czym należy pamiętać, że sposób praktycznego zastosowania polityki regionalnej uzależniony jest od przyjętych doktryn ekonomicznych oraz od założeń polityki gospodarczej konkretnego państwa. Bezsprzecznie najszerzej polityka regionalna rozwinęła się w państwach europejskich, szczególnie zaś w państwach Unii Europejskiej, choć i wśród nich można wskazać na istotne różnice.

Współcześnie wszystkie wcześniej wspomniane przesłanki odgrywają nadal istotną rolę w działaniach podejmowanych w ramach polityki regionalnej. Można wręcz stwierdzić, że ich znaczenie w wielu sytuacjach – szczególnie wraz z postępującą globalizacją życia społeczno-gospodarczego oraz przechodzeniem do gospodarki opartej na wiedzy – nasiliło się, często nabierając nowej jakości i podlegając intensyfikacji. Wojtasiewicz wskazuje, że politykę regionalną należy „wzbogacić o nowy element, którym jest polityka rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, wyrażająca się strategią zarządza-

[2] Castells (2009), s. 344.
[3] *Ibidem*.
[4] *Ibidem*, s. 337.
[5] Winiarski (2000), s. 341.

nia wiedzą tzn. umiejętności jej skutecznego tworzenia, właściwego ukierunkowania i efektywnego spożytkowania"[6]. Należy pamiętać, że polityka regionalna jest osadzona w rozwiązaniach systemowo-administracyjno-gospodarczych zarówno Unii Europejskiej oraz poszczególnych państw co powoduje, że staje się ona integralnym elementem polityki gospodarczej państw oraz instytucji ponadnarodowych. Jednocześnie w wymiarze praktycznym każde z działań gospodarczych podejmowanych przez organa władzy państwowej ma wymiar regionalny. Sam obszar oddziaływania polityki regionalnej można określić jako działalność organów władzy publicznej, które podejmują działania w celu pobudzania i ukierunkowania rozwoju regionalnego[7].

Polityka regionalna, a zwłaszcza te jej dziedziny, które dotyczą kształtowania procesów wzrostu gospodarczego w skali regionalnej, musi mieć odpowiednią podbudowę instytucjonalną. Zinstytucjonalizowanie polityki regionalnej jest wręcz nieodzownym warunkiem jej skuteczności. Instytucje funkcjonujące w regionie oraz w jego otoczeniu oddziałują na jego strukturę. Można je pogrupować według kryterium funkcji. Część tych podmiotów główny cel swojego funkcjonowania wiąże z realizacją działań dotyczących rozwoju regionalnego (sterowania, promowania, inicjowania, kontrolowania rozwoju regionalnego oraz przekształceń strukturalnych regionu). Pozostałe instytucje traktują procesy rozwoju i ich przebieg jako jeden z wielu współistniejących celów. Cały układ instytucjonalny rozwoju regionalnego jest więc określoną formą ukształtowaną organizacyjnie w skali kraju, regionów oraz w skali lokalnej w postaci zespołu instytucji i organizacji wraz z ich wzajemnymi powiązaniami. Przy czym, na co zwraca uwagę Stryjakiewicz w ramach nowego modelu elastycznej produkcji, ten układ musi umożliwiać nieustanną adaptację gospodarki regionu do ciągłych, a przy tym turbulentnych zmian[8].

Prawidłowa realizacja polityki rozwoju regionalnego wymaga dostosowania metod jego wspierania do bieżącej sytuacji gospodarczo-społecznej, a także do kierunków wypracowanej strategii. Przez pojęcie *instrument rozwoju regionalnego* rozumiane jest celowe, sformalizowane, powtarzalne oddziaływanie na decyzje i zachowania podmiotów funkcjonujących w regionie, zwłaszcza gospodarczych[9]. Kładąc akcent na stronę podmiotową można przyjąć, że te instrumenty to „prawnie określone możliwości posługiwania się dostępnymi wielkościami przez organizacje publiczne dla sterowania pewnymi procesami, w wyniku których następuje osiągnięcie pożądanych celów (efektów)"[10].

Dokonując oceny realizowanej w latach 90. XX w. polityki regionalnej w realiach europejskich należy stwierdzić, że charakteryzowała się ona:[11]

---

[6] Wojtasiewicz (2007), s. 308.
[7] Szlachta (1996), s. 16.
[8] Stryjakiewicz (2001), s. 40.
[9] Kozak (1997), s. 35.
[10] Markowski, Kot (1994), s. 13.
[11] Pyszkowski (1995), s. 1-2.

- nadmiernym centralizmem,
- bardzo posuniętą unifikacją rozwiązań,
- skromnymi, niewystarczającymi środkami finansowymi,
- brakiem instrumentów i instytucji umożliwiających koordynację działań z tego zakresu.

Współcześnie skuteczność polityki regionalnej warunkują działania władz UE przez przyjęcie takich założeń polityki gospodarczej, które skutkują rozwojem regionów. Komisja jest także odpowiedzialna za układanie właściwych relacji w tym względzie między własnymi agendami oraz instytucjami regionalnymi. W tym kontekście należy pamiętać, że tylko dobrze rozwinięta gospodarka, społeczeństwo, podbudowa instytucjonalna, i naukowo-edukacyjna może stać się zachętą do lokowania w danym miejscu nowej działalności gospodarczej, co przerodzi się w bodźce do rozwoju regionu. Szczególnie jest to istotne w kontekście kształtowania się nowego podmiotu polityki regionalnej, którym jest samorządowy region. Wraz z rozwojem cywilizacyjnym i kształtowaniem się współczesnej demokracji dokonuje się proces decentralizacji państwa przez upodmiotowienie społeczności regionalnych. W efekcie tworzy się i rozpowszechnia samorząd terytorialny, który jest formą zdecentralizowanej administracji publicznej, wykonującej przydzielone mu w drodze ustawy zadania własne na własną odpowiedzialność. Do zakresu działalności samorządu należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb lokalnej i regionalnej społeczności. W kontekście spraw rozwoju przestrzeni społeczno-ekonomicznej szczególnie istotne jest, że posiadanie zadań własnych może być impulsem do rozwoju regionalnego, bowiem zmusza jednostki samorządu terytorialnego do samodzielnego realizowania tych zadań i rozwiązywania problemów z nimi związanych. „Prowadzi to z reguły do zwiększania efektywności działania, innowacyjności, powstania nowych idei i pomysłów realizacyjnych, co jest podstawą rozwoju"[12]. Istotą samorządu terytorialnego jest więc zarząd sprawami publicznymi prze samych zainteresowanych. Taka konstrukcja sytuuje te jednostki jako wyodrębnione podmioty prawne w strukturze organizacyjnej państwa, które w coraz większym zakresie prowadzą politykę regionalną. Dlatego można stwierdzić, że o szansach rozwojowych w większej mierze decyduje obecnie potencjał endogenny, w tym przede wszystkim jakość władzy publicznej, także tej na szczeblu regionalnym i lokalnym, która ma wspierać i wzbogacać działania państwa. Jest to istotne, ponieważ globalizacja przyspiesza zmianę dotychczasowego statusu prawnego i polityczną emancypację społeczności lokalnych i regionalnych. Za potwierdzenie można przytoczyć stwierdzenie Bella, według którego paradoks współczesnego państwa polega na tym, że jest ono zbyt małe, aby podołać globalnym wyzwaniom oraz jednocześnie zbyt duże, aby efektywnie rozwiązywać sprawy regionalne (lokalne)[13]. Rozwikłaniem tej sytuacji jest tylko upodmiotowienie społeczności lokalnych i regionalnych. Z kolei

[12] Borodo (2004), s. 42.
[13] Szczepański (1992), s. 155–156.

takie tendencje powodują, że zaczynają konkurować nie tylko określone podmioty, ale też całe układy terytorialne. Dlatego, aby prowadzić skuteczną politykę nakierowaną na rozwój regionalny, należy w sposób prawidłowy zidentyfikować uwarunkowania sprzyjające temu rozwojowi. W literaturze przedmiotu obecnie można spotkać wiele klasyfikacji tych uwarunkowań, ich wspólną cechą jest to, że coraz szerzej wskazują na przewartościowanie klasycznych już uwarunkowań na rzecz nowych wypracowanych w ramach nowego paradygmatu rozwoju przestrzeni społeczno-ekonomicznej. Przykłady wybranych propozycji klasyfikacji uwarunkowań rozwoju regionalnego zawiera tab. 1.

Na inne czynniki rozwoju wskazuje dokument *Polska 2030. Wyzwania Rozwojowe. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa lipiec 2009*, są to; zaufanie, spójność, kreatywność, mobilność, konkurencyjność – bez wątpienia mają one charakter jakościowy i nie w pełni są kwantyfikowalne, jednak ich znaczenie w najbliższym czasie będzie wzrastać. W wyniku zaistnienia tych nowych czynników rozwoju i ich przestrzennych uwarunkowań można spodziewać się przesunięć działalności gospodarczej z jednych regionów do innych, co może radykalnie – nawet na przestrzeni kilku dekad – zmienić dynamikę rozwoju poszczególnych układów regionalnych[14]. Analizując terytorialne zróżnicowania poziomu rozwoju gospodarczego w Unii Europejskiej należy zwrócić uwagę, że główny problem nie leży w różnicach między państwami, a w różnicach międzyregionalnych oraz wewnątrzregionalnych – zwłaszcza między centrami (obszarami metropolitalnymi) a peryferiami regionów. W warunkach ostatniego kryzysu oraz znacznego wzrostu innowacji w gospodarce co skutkuje m.in. dematerializacją czynników wytwórczych, procesy dywergencji są wywołane przez efekty krajowe wzmacniane cechami miejskimi i stołecznymi. Co istotne, że zaobserwowano pewną zależność, według której wzrostowi poziomu dochodów w danym kraju towarzyszy większa koncentracja przestrzenna działalności gospodarczej.[15] W tym kontekście za bardzo interesujący można uznać coroczny Raport Banku Światowego za 2009 r. wydany w cyklu *World Development Report*, który nosi znamienny tytuł *Reshaping Economic Geography* (przekształcając geografię gospodarczą) a co może być pokłosiem nie tylko kryzysu i wzrostu znaczenia przestrzeni w gospodarce, ale także nagrody Nobla z 2009 r. przyznanej twórcy Nowej Geografii Ekonomicznej Paulowi Krugmanowi. Podstawową tezą tego dokumentu jest stwierdzenie, że najbardziej efektywnymi przedsięwzięciami na rzecz wzrostu gospodarczego są takie, które sprzyjają „naturalnej" koncentracji geograficznej działalności gospodarczej, a także wspomagają integrację ekonomiczną tak w skali poszczególnych gospodarek narodowych, jak i w przekroju międzynarodowym. Takie podejście wydaje się bardzo realistyczne, gdyż odrzuca ostatecznie przebrzmiałą już ideę z przełomu lat 60. i 70. XX w., o unifikacji przestrzennej. Co zresztą jest słuszne, gdyż ostatecznym celem polityki gospodarczej, w tym zwłaszcza

[14] Olechnicka (2000).

[15] Białek, Oleksiuk (2009), s. 280.

Tabela 1

Uwarunkowania rozwoju regionalnego według wybranych autorów

Autor	Uwarunkowania rozwoju
G. Gorzelak	1. Kapitał ludzki, a zwłaszcza możliwości przyciągnięcia wysoko wykwalifikowanych specjalistów, jak również zapewnienie niskich kosztów zatrudnienia pracowników fizycznych. Współczesna siła robocza powinna charakteryzować się relatywnie wysokim poziomem ogólnego wykształcenia. 2. Zaplecze innowacyjne, zwłaszcza obecność uniwersytetów i jednostek badawczych. 3. Uroda pejzażu i ogólne warunki życia, w tym zwłaszcza szeroki wachlarz usług zapewniających ciekawe spędzenie czasu wolnego. Dlatego dużą wagę przywiązuje się obecnie do walorów kulturalnych i turystycznych miejsca lokalizacji działalności gospodarczej. Innym czynnikiem jest również zapewnienie odpowiedniej jakości usług medycznych oraz szkolnictwa. 4. Poziom infrastruktury transportowej, a zwłaszcza jakość dróg i bliskość międzynarodowego lotniska. W przypadku metropolii należy również rozwiązać kwestię komunikacji miejskiej, a więc obecność metra, głównych arterii drogowych, mostów i obwodnic. 5. Jakość administracji regionalnej, a zwłaszcza jej pomoc we wspieraniu przedsiębiorczości i tworzeniu sieci instytucji współpracujących na rzecz rozwoju regionalnego. Ważnym kryterium jest również wysokość opodatkowania oraz zakres procedur administracyjnych związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej. 6. Korzyści aglomeracyjne, wynikające z usytuowania przedsiębiorstwa w pobliżu wielkich miast. Najczęściej oznaczają zmniejszenie kosztów planowanej produkcji. Ponadto, sprzyjają wymianie doświadczeń zawodowych, wprowadzaniu nowatorskich rozwiązań organizacyjnych i technologicznych. Zapewniają najczęściej również pomoc instytucji finansowych, kredytujących przedsięwzięcie inwestycyjne.
T. G. Grosse	1. Dostępność sprawnej i niezawodnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, w tym o znaczeniu międzynarodowym, pozwalającej na utrzymanie reżimu dostaw *just-in-time*. 2. Wyposażenie w instytucje obsługi biznesu, a także w bogate zaplecze badawczo-rozwojowe oraz instytucje wspierające przenikanie innowacji do procesu produkcji oraz transfer technologii. 3. Wysokie, różnorodne i elastyczne kwalifikacje pracowników, pozwalające na sukcesywne zmienianie profilu pracy, a także ich motywacja i zdyscyplinowanie. Zróżnicowanie gospodarki, możliwość tworzenia bezpośrednich powiązań kooperacyjnych (*contracting-out*, *outsourcing*) i uzyskania wysokiej jakości usług „okołobiznesowych". 4. Dobre warunki życia (bezpieczeństwo, możliwość wypoczynku, wysoka jakość oferty edukacyjnej i kulturalnej, uroda krajobrazu), skłaniające kadry o najwyższych kwalifikacjach (uczeni, menedżerowie, właściciele, twórcy, dziennikarze) do osiedlania się w danej okolicy.

E. J. Blakey	1. Zasoby naturalne. 2. Zasoby pracy, w tym pracy kwalifikowanej. 3. Kapitał zwłaszcza inwestycyjny. 4. Przedsiębiorstwa lokalne (własne) i zewnętrzne. 5. Zagospodarowanie transportowe i komunikacyjne. 6. Istniejący potencjał produkcyjny i usługowy, szczególnie przemysłowy. 7. Walory środowiska przyrodniczego. 8. Nowoczesne technologie wytwarzania. 9. Umiejętności i chęci samorządu terytorialnego. 10. Wielkość jednostki terytorialnej, a w szczególności powierzchnie terenów wolnych. 11. Istnienie sił społecznych popierających rozwój. 12. Międzynarodowa współpraca.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Gorzelak (2002); Grosse (2001); Szymla (2004), s. 66.

polityki regionalnej powinno być dążenie do wzrostu dobrobytu (w tym jego przestrzennej konwergencji) a nie dążenie do równomiernego rozłożenia poziomu aktywności gospodarczej w skali regionów, jak i kraju. Oczywiście teza postawiona przez autorów zrywa z prostym założeniem, że aktywność gospodarcza w danym miejscu przekłada się na zamożność danej społeczności lokalnej. Przy czym dominuje pogląd, że dotychczasowe doświadczenia z dekoncentracją działalności w przestrzeni nie przekładały się na oczekiwany wzrost gospodarczy, a tym samym obniżenie ubóstwa. Jak stwierdzają autorzy naturalna jest dążność w ramach gospodarki do faworyzowania jednych miejsc względem innych, w takim razie przeciwdziałanie tym tendencjom jest równoznaczne z hamowaniem dobrobytu. Jednak należy ten raport ujmować całościowo, jest to tylko jedna z jego tez, żeby można było mówić o kompleksowości jego zapisów należy pamiętać o integracji gospodarczo-przestrzennej, która sprzyja i wręcz inicjuje mobilność ludzi, produktów i idei. Podstawą kształtowania dobrobytu w miejscach nie objętych wzmożoną aktywnością gospodarczą jest odpowiednia infrastruktura instytucjonalna (szkolnictwo, sprawna administracja publiczna, opieka zdrowotna, ale też kanalizacja, infrastruktura drogowa itp.), a przede wszystkim *connective infrastrukcture* (infrastruktura łącząca) która ma służyć większej dyfuzji przestrzennej (dystrybucji) korzyści wynikającej właśnie z koncentracji aktywności gospodarczej w wybranych miejscach. Przy czym impulsy oddziaływania tych ośrodków motorycznych dotyczą rozprzestrzeniania się przez odpowiednią infrastrukturę (określanej mianem *spatially blind institutions*) efektów dobrobytu, a niekoniecznie aktywności gospodarczej. Reasumując, długookresowa konwergencja standardów życia jest możliwa do pogodzenia z dywergencją działalności gospodarczej pod warunkiem szerokiej integracji przestrzennej zarówno w skali krajów, jak i w ujęciu międzynarodowym. Takie podejście wynika z tego, że dobrobyt nie pojawia się jednocześnie w skali całego regionu czy kraju, ale ma swoje

konkretne umiejscowienie w przestrzeni. Dlatego autorzy tego dokumentu wskazują na trzy wymiary współczesnego rozwoju społeczno-gospodarczego realizowanego w dobie kryzysu, tj:

- nierówność terytorialną – współczesna aktywność gospodarcza podlega ścisłej koncentracji przestrzennej w wybranych miejscach;
- sprzężenie zwrotne – koncentracja działalności gospodarczej musi być kompatybilna z konwergencją poziomu konsumpcji (zamożności);
- efekt sąsiedztwa (*neighbourhood effect*) – powiązany jest z koniecznością realizacji integracji przestrzennej (spójności), która skutkuje długookresową konwergencją korzyści w przestrzeni.

Według autorów *Raportu* tylko odpowiednie uwzględnienie tych trzech zjawisk w ramach polityki regionalnej będzie skutkować osiągnięciem odpowiedniego wzrostu społeczno-gospodarczego przekładającego się na satysfakcjonujący poziom życia całej społeczności danej jednostki terytorialnej.

W takich uwarunkowaniach szczególna rola spoczywa na podmiotach odpowiedzialnych za prowadzenie polityki lokalnej czy regionalnej, bowiem powinny one koncentrować się na wzmacnianiu wewnętrznych, często bardzo unikatowych zasobów, które w dłuższej perspektywie będą stanowiły podstawę rozwoju. Takie podejście widoczne jest także w teorii, gdzie eksponuje się przejście od klasycznych koncepcji rozwoju np. bazy ekonomicznej (gdzie podstawą rozwoju jest m.in. produkcja i sprzedaż towarów na zewnętrznych rynkach) do koncepcji wzrostu endogenicznego. Modele te próbują wyeliminować podstawową słabość wszystkich modeli neoklasycznych, jaką jest brak wyjaśnienia zjawiska stałego wzrostu produktu na zatrudnionego. Jest ono tam wyznaczone przez zmienną egzogeniczną niewyjaśnianą w modelu, czyli tempo wzrostu postępu technicznego. Nowe podejście włącza do modelu postęp techniczny, który jest traktowany jako zmienna objaśniana. Przykładowo Gaczek zwraca uwagę na tzw. resztę Solowa, która nie jest opisana przez zmiany czynników produkcji, a w sposób bezpośredni odnosi się do zakumulowanej wiedzy technicznej[16]. Jest to element ważny w modelu Solowa, ale zakłada, że postęp techniczny, „który zwiększa przydatność czynników produkcji osłabiając ewentualny wpływ spowolnienia akumulacji kapitału lub pracy"[17] ma egzogeniczny charakter. Takie ujęcie nie do końca opisało nam źródła współczesnego rozwoju przestrzennego. Oczywiście można się zgodzić, że postęp techniczny, czy też innowacja ma charakter egzogeniczny jednak w procesie dyfuzji ulega ona „endogenizacji", w której wykorzystywane są specyficzne niematerialne zasoby danego terytorium. Jak wskazał już w swoim modelu Davides dotyczącym procesu dyfuzji innowacji, w trakcie tego procesu sama innowacja ulega modyfikacjom co przez wzrost jej wartości prowadzi do zwiększenia przestrzennego rozchodzenia się tych ulepszonych innowacji[18], a to ulepszenie niewątpliwe jest związa-

[16] Gaczek (2009), s. 32.

[17] *Ibidem*.

[18] Gomułka (1998), s. 76-79.

ne ze zjawiskiem „endogenizacji" czyli wykorzystania zasobów niematerialnych jednostek przestrzennych.

Podsumowując powyższe rozważania, należy zgodzić się ze stwierdzeniem, że polityka regionalna, jeśli chce być skuteczną dziedziną kształtowania procesów gospodarczych, musi wypracować nowe założenia. W tych założeniach, należy w szerszym stopniu uwzględnić nie tylko procesy związane z kształtowaniem się gospodarki opartej na wiedzy czy globalizacji, ale tez rolę społeczności regionalnych wraz z całym zasobem endogenicznym, który w przypadku oparcia go na innowacjach może stać się podstawą przewagi konkurencyjnej regionu. Polityka regionalna musi ulegać także procesowi endogenizacji (czyli wykorzystywać unikatowe zasoby regionalne) ale też być coraz bardziej selektywna, a przy tym elastyczna. Wydaje się, że przykładem takich zmian w polskiej polityce regionalnej jest *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, która została przyjęta przez rząd 13 lipca 2010. Dokument ten jest obszernym opracowaniem na temat założeń polityki regionalnej w drugim dziesięcioleciu XXI w. w realiach Polski, zmieniając radykalnie filozofię myślenia o tej polityce[19].

Literatura

Białek J., Oleksiuk A., 2009, *Gospodarka i geopolityka. Dokąd zmierza świat?* Diffin, Warszawa.

Borodo A., 2004, *Samorząd terytorialny. System prawno-finansowy.* Wyd. III. zm. Wyd. Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa.

Castells M., 2009, *Koniec tysiąclecia.* PWN, Warszawa.

Gaczek W. M., 2009, *Gospodarka oparta na wiedzy w regionach europejskich.* Studia KPZK PAN, T. CXVIII, Warszawa.

Gomułka S., 1998, *Teoria innowacji i wzrostu gospodarczego.* CASE, Warszawa.

Gorzelak G., 2002, *Polskie regiony w procesie integracji europejskiej.* Studia Regionalne i Lokalne nr 2-3.

Grosse T. G., 2001, *Wpływ procesów globalnych i integracji europejskiej na polski system polityki regionalnej.* Studia Regionalne i Lokalne nr 1.

Kozak M., 1997, *Narzędzia finansowania rozwoju regionalnego.* „Gospodarka Narodowa" nr 6.

Markowski T., Kot J., 1994, *Ideogram – przewodnik metodyczny restrukturyzacji regionalnej na przykładzie województwa radomskiego.* ZZMiR UŁ, Łódź.

Olechnicka A., 2000, *Rozwój regionalny w warunkach gospodarki informatycznej.* Studia Regionalne i Lokalne nr 4.

Pyszkowski A., 1995, *Zasady polityki regionalnej państwa.* Gospodarka Narodowa, nr 2-3.

Stryjakiewicz T., 2001, *Koncepcja usieciowienia (networking) w badaniach przestrzenno-ekonomicznych*, [w:] *Koncepcje teoretyczne metody badań geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej*, H. Rogacki (red.). Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

[19] Pełny tekst przyjętego dokumentu znajduje się na stronach MRR; www.mrr.gov.pl.

Szczepański M. 1992, *System światowy: między globalizmem a lokalizmem*. Przegląd socjologiczny, t. XLI.

Szlachta J., 1996, *Główne problemy polityki rozwoju regionalnego Polski na przełomie XX i XXI wieku*, [w:] *Strategiczne wyzwania dla polityki rozwoju regionalnego Polski*. Friedrich Ebert Stiftung Przedstawicielstwo w Polsce, Warszawa.

Szymla Z., 2004, *Podstawy rozwoju regionalnego*, [w:] *Gospodarka – przestrzeń – rozwój*, K. Wilk, M. Łyszczak (red.). Prace Naukowe AE we Wrocławiu, nr 1016, Wrocław.

Winiarski B. (red.), 2000, *Polityka gospodarcza*. PWN, Warszawa.

Wojtasiewicz L., 2007, *Polityka rozwoju regionu wobec bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, [w:] *Polityka ekonomiczna, współczesne wyzwania*, M. Klamut (red.). PWN, Warszawa.